

158232 - پەيغەمبەر ۋە ساھابىلار شەخسىيىتى ئوبرازلاشتۇرۇلغان سېنارىيە فىلىملىرىنى كۆرۈشنىڭ ھۆكۈمى

سوئال

ئۆسمۈرلەرگە تەلىم بېرىش ئۈچۈن پەيغەمبەرلەرنىڭ شەخسىيىتى ئوبرازلاشتۇرۇلغان سېنارىيە فىلىملىرىنى قويۇپ بېرىش دۇرۇسمۇ؟، شۇنداقلا مەريەم ئانىمىز ۋە بلال رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ۋە ئەررىسالە (رەسۇلۇللاھنىڭ ھاياتى تەسۋىرلەنگەن فىلىم) قاتارلىق سېنارىيە فىلىملىرىنى كۆرۈش توغرىمۇ؟، مەن پەرزەنتلىرىمگە، پەيغەمبەرلەرنىڭ ئەلچىلىك ۋەزىپىسىنى يەتكۈزۈش يولىدا تارتقان جاپا-مۇشەققەتلەرنى چۈشەندۈرۈش ۋە پەيغەمبەرلەرنىڭ ئوخشاش بولمىغان دەۋرىدىكى ھاياتىنى تەلىم بېرىش ئۈچۈن، يۇقىرىقى ۋەسىلىنى قوللىنىمەن، بۇ قىلغىنىم توغرىمۇ؟. بۇ ھەقتە چۈشەنچە بېرىشىڭلارنى سورايمەن.

تەپسىلىي جاۋاب

بارلىق گۈزەل ماختاشلار ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھ تائالاغا خاستۇر.

بىرىنچى: بارلىق دىنى ئالىملار، پەيغەمبەرلەرنى بولۇپمۇ پەيغەمبىرىمىز

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ شەخسىيىتىنى ئوبرازلاشتۇرۇشنىڭ ھاراملىقى يەنى قەتئىي چەكلەنگەنلىكىگە بىرلىككە كەلگەن. بۇ قارار سەئۇدى ئەرەبىستان ئىلمى تەتقىقات دىنى پەتىۋا تەشۋىقات كومىتېتى تەرىپىدىن ئىسلام پىقھى ئاكىدىمىسىنىڭ مەككە-مۇكەررەمە شەھىرىدە ئۆتكۈزۈلگەن يىغىلىشىدا، مەزكۇر ئىشنىڭ ھاراملىقىنى توغرىسىدا دىنىي ئۆلىمالار بايانات ئىلان قىلغان.

شۈبھىسىزكى، پەيغەمبەرلەرنىڭ شەخسىيىتى ئوبرازلاشتۇرۇش بولسا، ئۇلارنىڭ ئابرويىنى چۈشۈرۈش، كىشىلەرنىڭ قەلبىدىكى ئوبرازىنى خۇنۇكلاشتۇرۇشتىن ئىبارەت. كىشىلەرنىڭ قەلبىدە پەيغەمبەرلەرگە بولغان ھۆرمەت، سۆيگۈ، مېھرى-مۇھەببەت ۋە پىداكارلىق تۇيغۇلىرى مەۋجۇت بولۇپ، ئۇلارنىڭ شەخسىيىتىنى تەقىد قىلىپ رول ئېلىش، كىشىلەر قەلبىدىكى ھۆرمەت-ئىززىتىنى چۈشۈرۈشتىن ئىبارەتتۇر. ئەپسۇسلىنارلىقى بۇ سېنارىيەنىڭ قونچاققىلىم شەكلىدە ئىشلىنىشىدۇر.

پەيغەمبەرلەر ھەققىدە ئاللاھ تائالانىڭ بىزگە قۇرئان كەرىمدە بايان قىلىپ بەرگەن قىسسىلىرى يىتەرلىكتۇر.

ئاللاھ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: **﴿لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ، مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَىٰ وَلَٰكِن تَصَدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ﴾**. تەرجىمىسى: **«ئۇلارنىڭ قىسسىسىدىن ئەقىل ئىگىلىرى ئەلۋەتتە ئىبرەت ئالىدۇ. (قۇرئان) يالغاندىن توقۇلغان سۆز ئەمەس، لېكىن، ئۇ ئۆزىدىن ئىلگىرى**

نازىل بولغان (ساماۋى) كىتابلارنى تەستىق قىلغۇچىدۇر، ھەممە نەرسىنى ئىنچىكە بايان قىلغۇچىدۇر، ئىمان ئېيتىدىغان قەۋم ئۈچۈن ھىدايە تىۋر ۋە رەھمەت تىۋر». [سۈرە يۈسۈپ 111- ئايەت].

ئىسلام پىقھى ئاكىدىمىسىنىڭ قارارىدا مۇنداق بايان قىلىنغان: «ئارتىسلار تەقلىد قىلىپ رول ئالسا، تاماشىبىنلارغا نىسبەتەن ھۆرمەتلىك كىشىلەرنىڭ سىماسى خىيال قىلىندۇ، بۇ سېنارىيە كىنو شەكلىدە ياكى درامما شەكلىدە ياكى قونچاقفلىم شەكلىدە ياكى ئۇلارنىڭ سىماسى ئىپادىلىنىدىغان ياكى ئىپادىلەنمەيدىغان ھالەتتە بولسۇن بەربىر ئوخشاشلا ھارامدۇر. بۇنداق قىلىش ئىسلام شەرىئەت پىرىنسىپىدا چەكلىنىدۇ.

بۇ شەكلىدىكى فىلىملەرنى مەقسەتلىك ياكى مەقسەتسىز ياكى مەلۇم غەرەز لەر بىلەن ئىشلەش ۋە بۇ تارقىتىش توغرا ئەمەس چۈنكى بۇنىڭدىن كېلىپ چىقىدىغان بۇزۇقچىلىق ناھايىتى كۆپ ۋە كېيىنكى خەتەرنى تەسەۋۋۇر قىلغىلى بولمايدۇ.

مۇسۇلمان دۆلەت رەھبەرلىرى، تەلىم-تەربىيە ۋە تەشۋىقات-مەدەنىيەت مىنىستىرلىكىنىڭ مەسئۇللىرى، ئۇنىڭدىن باشقا بارلىق ئاخبارات ئورۇنلىرىنىڭ باشلىقلىرى، قىسسە، رىۋايەت، سەھنە ئەسەرلىرى، بالىلار كىتابلىرى، قونچاق فىلىم، تېلېۋىزىيە قاتارلىق تەشۋىقات ۋاسىتىلىرىدا پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنى سۈرەتلىك ياكى سۈرەتسىز گەۋدىلەندۈرۈشنى كەسكىن چەكلىشى كېرەك. بۇنداق قىلمىشلار كۆرۈلسە كەسكىن چارە قوللىنىش ۋە بۇ شەكلىدىكى ئەسەرنى بۇيۇملارنى يوق قىلىۋېتىش لازىم.

پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنى شەخسىيەتنى تەسۋىرلەپ فىلىمغا ئېلىش چەكلەنگەندەك، ئۇنىڭدىن باشقا بارلىق پەيغەمبەرلەرنىڭمۇ شەخسىيەتنى تەسۋىرلەپ فىلىمغا ئېلىش چەكلىنىدۇ. بۇ قىلمىش پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ شەخسىيەتنى ھەققىدە ھارام بولغاندەك، باشقا بارلىق پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەققىدىمۇ ھارامدۇر». مانا بۇ، ئىسلام پىقھى ئاكىدىمىسىنىڭ 8- نۆۋەتلىك يىغىنىدىكى 6- قارارى.

يۇقىرىقى قارارغا ئاساسلانغاندا، بۇ سېنارىيە فىلىملەر كىنو شەكلىدە ياكى قونچاق فىلىم شەكلىدە بولسۇن ئۇنى كۆرۈش ئوخشاشلا چەكلىنىدۇ.

ئىككىنچى: دىنى ئالىملارنىڭ توغرا كۆز قارىشىغا ئاساسەن، ساھابىلارنىڭ شەخسىيەتنى ئوبرازلاشتۇرۇپ فىلىم ئىشلەشتوغرا ئەمەس. بۇ توغرىدا سەئۇدى ئەرەبىستاندىن يۇقىرى دەرىجىلىك ئالىملار ھەيئىتى تەۋا چىقارغان ۋە ئىسلام دۇنياسى ئىتتىپاقىغا قاراشلىق ئىسلام پىقھى ئاكىدىمىسىمۇ قارار چىقارغان بۇ قارارلار (163107) بۇ نومۇردىكى سۇئاللارنىڭ جاۋابىغا تەپسىلىي بايان قىلىنغان.

ساھابىلارنى تەقلىد قىلىشتا ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ھېچ پەرق يوق، مەيلى مەشھۇر تۆت خەلىپىنىڭ ياكى باشقىلارنىڭ بولسۇن، ئۇلارنىڭ شەخسىيەتنى تەسۋىرلەپ پروپاگاندە چىقىش ياكى فىلىم ئىشلەش ئوخشاشلا چەكلەنگەندۇر.

چۈنكى بۇ ئارقىلىق ساھابىلەرنىڭ كىشىلەر قەلبىدىكىھۆرمىتى ۋە شانلىق ئوبرازىنىڭ چۈشۈشىگە سەۋەپ بولىدۇ.

ھەقىقەتەن ئۇلار پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامغا ھەمراھ بولۇشتىن ئىبارەت چوڭ شەرەپكە ئېرىشكەن. دىنىي قوغداش، ئىسلامنى مۇھاپىزەت قىلىش، ئاللاھقا، ئاللاھنىڭ روسۇلىغا ۋە ئاللاھنىڭ دىنىغا بولغان ئىخلاسى بىلەن، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام بىلەن بىرلىكتە نۇرغۇن غازاتلارغا قاتناشقان. ئاللاھنىڭ پەزىلى، ئاندىن ئۇلارنىڭ تىرىشچانلىقى سەۋەپلىك دىن ۋە ئىلىم-مەرپەت بىزلىرىگە قەدەر يېتىپ كەلدى. شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇلارنى ھۆرمەتلەش، ئېھتىرام قىلىش زۆرۈر بولىدۇ.

ئۇلارنىڭ شەخسىيىتىنى دوراپ رول ئېلىش ئۇلارنىڭ كىشىلەر قەلبىدىكى ھەيۋىتىنى ئاجىزلاشتۇرۇپ قويدۇ، ھەتتا بەزى تاماشىبىنلارنىڭ زېھنىدە تەقلىدى رول ئېلىپ چىققان ئارتىسىنى ساھابىنىڭ ئۆزىدەيدىغان خاتا چۈشەنچە شەكىللىنىدۇ. بۇنىڭدىن سېرىتسېنارىيە فىلىملىرى كۆپلىگەن ئۆزگەرتىش ۋە ئۇلارنىڭ يۈزىنى چۈشۈرۈشتەك ناچار بۆلۈملەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. تەشۋىقات ۋاسىتىلىرى ياكى سىياسى غەرەز تەقەززا قىلىدىغان بەزى توقۇلما ۋاقىئەلىكلەرنى كىرىشتۈرۈپ قويۇشتىن ساقلىنالمىدۇ. (بۇنىڭ تىپىك مىسالى؛ يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ سېنارىيە فىلىمىدىكى، بەزى مەزمۇنلار قۇرئان كەرىمدە بايان قىلىنغان قىسسە بىلەن پەرقلىق بولىشىدۇر. م-)

سەئۇدى ئەرەبىستان ئىلىمى تەتقىقات دىنىي پەتۋا تەشۋىقات كومىتېتىنىڭ (1712) نومۇرلۇق پەتۋاسىدا:
«ساھابىلارنى ياكى ئۇلاردىن بىرەرسىنىڭ شەخسىيىتى ئوبرازلاشتۇرۇپ فىلىملىنىش توغرا ئەمەس. گەرچە مەزكۇر ئىشتىن ئۆز گۇماندا ياخشىلىق مەقسەت قىلىنسىمۇ ئەمەلىيەتتە ئۇلارنىڭ ئوبرازىنى چۈشۈرۈش، ھۆرمىتىنى تۆۋەنلىتىش قاتارلىق ئىشلار بولغانلىقتىن، ئۇنىڭدىن كېلىپ چىقىدىغان ياخشى نەتىجىدىن بۇزۇقچىلىق ئېشىپ كېتىدۇ، بۇزۇقچىلىق ئارتۇق بولغان ھەرقانداق ئىش چەكلىنىدۇ. يۇقىرى دەرىجىلىك ئالىملار ھەيئىتى تەرىپىدىنمۇ بۇنىڭغا ئوخشاش ئىشلارنىڭ ھەرقاندىقىنى چەكلەش توغرىسىدا قارار چىقىرىلغان.»

ھەممەيلەننىڭ تەڭ بەھرىمان بولۇشى ۋە پايدىلىنىشى ئۈچۈن سەئۇدى ئەرەبىستاندىن يۇقىرى دەرىجىلىك ئالىملار ھەيئىتىنىڭ بارلىق ئەزالىرىنىڭ بىرلىككە كېلىشى بىلەن ئوتتۇرىغا قويۇلغان قارارنى بايان قىلىمىز، مەزكۇر قارار تۆۋەندىكىلەردىن ئىبارەت:

1- ھەقىقەتەن ئاللاھ تائالا ساھابىلارنى مەدھىيەلىدى، ئۇلارنىڭ ئالى مەرتىۋىلىرىنى بايان قىلدى، شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇلارنىڭ سىماسى ئىپادىلەنگەن كىنو- تىياتىر، درامما، قونچاق فىلىم قاتارلىق سىنارىيەلەرنى ئىشلەش ۋە كۆرۈش ئاللاھ تائالانىڭ ئۇلارنى ماختىغان مەدھىيىلىشىگە، ئۇلارغا تەبىئىي بولغان يۇقىرى مەرتىۋىلەرگە ۋە ئۇلارغا قىلىنغان ئىززەت-ئىكراملارغا زىت كېلىدۇ.

2- ئۇلارنىڭ قايسى بىرىنى دوراپ رول ئىلىش بولسا، ئۇلارنى مەسخىرە قىلىش ۋە ھۆرمەتسىزلىككە ئىلىپ بارىدۇ. ئۇلارنىڭ شەخسىيىتى تەقىد قىلىپ رول ئالغان ئارتىس تەقۋادارلىق ۋە ياخشىلىق تەرەپتىن، ئىسلامى ئەخلاق-پەزىلەتتىن تولۇق يېتىشكەن كىشىلەردىن بولۇشى ناتايىن، شۇنىڭ بىلەن بىرگە، فىلىم شىركەتلىرى تارىخى شەخسلەرنىڭ تەرجىمىھاللىرىنى سىنارىيەلەشتۈرۈشنىپۇل تېپىشنىڭ دەسمىسى قىلىپ، ئۆزى بىلىپ-بىلمەي ئۇلارنىڭ شەخسىيىتىنى خۇنۇكلاشتۇرىدۇ.

ھەرقانچە ساقلانغان تەقىدىرىمۇ بۇ سېنارىيەلەر يالغانچىلىق-ساختىپەزلىك ۋە غەيۋەت-شىكايەتلەردىن خالى بولالمايدۇ. شۇنداقلا ساھابىلارنىڭ شەخسىيىتى ئوبرازلاشتۇرۇپ سېنارىيە فىلىملىرىنى ئىشلەش، ئۇلارنىڭ كىشىلەر قەلبىدىكى ئوبرازىنى خۇنۇكلەشتۈرىدۇ، كىشىلەرنىڭ پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرىغا بولغان ئىشەنچىسى سۇسلىشىدۇ، مۇسۇلمانلارنىڭ قەلبىدە ئۇلارنىڭ ئوبرازى چۈشىدۇ-دە، ئۇلارنىڭ شانلىق ھاياتى ۋە دىنى توغرىسىدا شۈبھىلىنىشكە يۈچۈك ئېچىلىدۇ. ئۇلار توغرىسىدا جېدەل-ماجرا، مۇنازىرىلەر پەيدا بولىدۇ. ئۇنىڭدىن سىرت بەزى ئىشلارنى مىسالغا ئالساق؛ ئارتىسلارنىڭ بىرى ئەبۇ جەھل ۋە شۇنىڭغا ئوخشىغان تاغۇت-كاپىرلارنى تەقىد قىلىپ رول ئىلىپ، بلال رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ۋە پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنى تىللاش-مەسخىرە قىلىش ۋە ئىسلام دىنىنى ھاقارەت قىلىشتەك سۆز-ھەرىكەتلەرنى ئۆز تىلى ۋە ھەرىكەتلىرى بىلەن ئىپادىلەيدۇ. شۈبھىسىزكى، بۇنىڭغا ئوخشىغان ئىشلارنىڭ ئىنكار قىلىنىدىغانلىقىدا ھېچشەكىل يوق. شۇنداقلا ئۇلار بۇ خىلدىكى سېنارىيە فىلىملىرى ئارقىلىق مۇسۇلمانلارنىڭ ئۆز ئەقىدىسى، پەرۋەردىگارىنىڭ كىتابى ۋە پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ سۈننىتىنى توغرىسىدىكى ئېتىقادى ۋە پىكىر-قاراشلىرىنى قالايمىقانلاشتۇرۇشنى مەقسەت قىلىدۇ.

3- بۇ شەكىلدىكى سېنارىيە فىلىملەرنى ئىشلەش مۇسۇلمانلار ئۈچۈن پايدىلىق دەپ قارالغاندا، يەنى بۇنىڭدا، ھەقىقەتنى تاللاش بىلەن بىرگە ئېسىل ئەخلاق، گۈزەل ئادەتلەرنى ئاشكارا قىلىش، ئۇلارنىڭ سىيرەتلىرىنى بېكىتىش، ۋەز-نەسەھەت ئىلىشقا رىغبەتلەندۈرۈش بار دەپ قارىغاندىمۇ بۇ پەقەت بىر پەرەز، ئەمما ئارتىسلارنىڭ نىشانى ۋە ئۇلارنىڭ ئەھۋالىنى بىلگەنلەر، چوقۇم ئۇلارنىڭ ئەمەلىيىتىنىڭ يۇقىرىدىكى ئېتىقادى كۆز قاراش ۋە ئىسلامى ئەدەپ-ئەخلاقىغا زىت كېلىدىغانلىقىنى ياخشى بىلىدۇ.

4- ئىسلام قانۇنىدا بېكىتىلگەن شەرتى قائىدىلەردىن: "بۇزۇقچىلىق ياكى بۇزۇقچىلىق تەرىپى كۈچلۈك بولغان ئىشلار كەسكىن ھارامدۇر"، دېگەن فىقھى پرىنسىپىغا ئاساسەن، بۇنداق ئىشلارنى قىلىش چەكلىنىدۇ. گەرچە ساھابىلارنى تەقىد قىلىپ رول ئىلىشتا مەلۇم ياخشىلىقلار بار دېيىلگەن تەقىدىرىمۇ، ئۇنىڭ بۇزۇقچىلىق تەرىپى ئېشىپ كېتىدۇ، شۇنىڭغا ئاساسەن، ياخشىلىق تەرىپىگە رىئايە قىلىپ، بۇزۇقچىلىققا ئىلىپ بارىدىغان يوللارنى تىزىپ، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ۋە ساھابىلەرنىڭ ئىززەت-ھۆرمىتىنى ساقلاش ئۈچۈن بۇنىڭغا ئوخشاش پايدىسىدىن زىيىنى كۆپ بولغان ئىشلارنى چەكلەش زۆرۈردۇر.

سەئۇدى ئەرەبىستان يۇقىرى دەرىجىلىك ئالىملار ھەيئىتى تەتقىقاتىدىن (3328) ئىلىندى.

ئاللاھ تائالا ھەممىدىن ياخشى بىلگۈچىدۇر.